

KAZAKİSTAN'DA YAPILMIŞ 'AT KÜLTÜRÜ' VE 'ATÇILIK TERMINOLOJİSİ' İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR ÜZERİNE BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ*

Osman KABADAYI**

ÖZET

At, eski zamanlardan beri Türk toplumunda önemli bir yere sahip olmuştur. Orta Asya coğrafyasında gerek arkeolojik kazılardan elde edilen buluntular gerekse de kaya resimlerindeki at tasvirleri çok eski dönemlerden beri atın bozkır göçebelerinin hayatlarındaki yerini göstermesi bakımından dikkate değerdir. At yetiştiriciliği ile at binme kültürünün dünyanın farklı coğrafyalarına Orta Asya bozkırlarından yayıldığı bilinmektedir. Bugünkü bilgiler ışığında atın evcilleştirilme süreci yaklaşık bin yıl daha geriye gitmektedir. At, Kazakistan'ın kuzeyindeki Botai kültür çevresinde MÖ 2500'lü yıllara tarihlendirilen bir zamanda evcilleştirilmiştir. Atın temel besin kaynakları arasında yer aldığı Kazakistan'da at yetiştiriciliği son derece önem arz etmektedir. Bu makalede atçılık ve at kültürü ile ilgili Kazakistan'da yapılmış çalışmaların bir bibliyografyasına yer verilecektir. Dili Kazakça olan çalışmalar ağırlıklı olmak üzere konuyla ilgili Rusça eserler de araştırmacılara yol göstermek amacıyla çalışmaya dâhil edilmiştir. Bibliyografya, yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Makalenin Kazakistan'da at kültürü, at yetiştiriciliği ve atçılık gibi konular üzerinde çalışma yapacak araştırmacılara yol göstermesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, At, At Yetiştiriciliği, At Kültürü, Bibliyografya.

A BIBLIOGRAPHY ATTEMPT ON THE STUDIES ABOUT "HORSE CULTURE" AND "HORSE BREEDING" TERMINOLOGY MADE IN KAZAKHSTAN

ABSTRACT

The horse has had an important place in Turkish society since ancient times. In Central Asia, the findings from archaeological excavations and horse depictions in rock paintings have been remarkable in terms of showing the place of the horse in the lives of steppe nomads from time immemorial. It is known that the culture of horse riding and horse husbandry spread to different parts of the world from the Central Asian steppes. In the light of today's information, the domestication process of the horse goes back about a thousand years. The horse was domesticated at a time dated to 2500 BC around the Botai culture in northern Kazakhstan. Horse breeding is extremely important in Kazakhstan, where horse is one of the main food sources. This article encompasses a bibliography of the studies carried out in Kazakhstan on horse breeding and horse culture. Besides the studies mainly in Kazakh language, the pertinent studies in Russian were also included in the study in order to guide researchers for further readings. The bibliography is listed alphabetically by authors' surname. The article is aimed to guide researchers who will work on issues such as horse culture, horse breeding and horse training in Kazakhstan.

Keywords: Kazakhstan, Horse, Horse Training, Horse Culture, Bibliography.

Derleme Makale

Makale Gönderim Tarihi: 07.05.2020; Yayına Kabul Tarihi: 01.06.2020

* Bu makale, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Doç. Dr. Gülcan Çolak danışmanlığında hazırlanan "Kazakçanın At Koşum Takımlarıyla İlgili Söz Varlığı -Tarihî Karşılaştırmalı Bir İnceleme-" başlıklı doktora tezine dayanılarak oluşturulmuştur.

**Uzman, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty-KAZAKHSTAN;
ORCID: 0000-0002-3607-5384, E-mail: kabadayiosman@yandex.com

Giriş

At, eski zamanlardan beri Türk toplumunda önemli bir yere sahip olmuştur. Türklerin oluşturduğu kültür ve medeniyette de at, başat bir rol oynamıştır. Türk bozkır kültüründe ekonominin hayvancılığa dayalı olması, zamanla atın önemini daha da artırmıştır. Orta Asya coğrafyasında gerek arkeolojik kazılardan elde edilen buluntular gerekse de kaya resimlerindeki at tasvirleri çok eski dönemlerden beri atın bozkır göçebelerinin hayatlarındaki yerini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Bugünkü bilgiler ışığında atın evcilleştirilme süreci yaklaşık bin yıl daha geriye gitmektedir. At, Kazakistan'ın kuzeyindeki Botai kültür çevresinde MÖ 2500'lü yıllara tarihlendirilen bir zamanda ehlileştirilmiştir (Anthony 2007: 203). At yetiştiriciliği ile at binme kültürünün dünyanın farklı coğrafyalarına Orta Asya bozkırlarından yayıldığı bilinmektedir. Atın ehlileştirilmesinden at yetiştiriciliği konularına varıncaya değin atla ilgili birçok buluş, Orta Asya topluluklarının özellikle de Türklerin dünya medeniyetine sundukları bir armağan olarak değerlendirilebilir. İnsanoğlunun dünyayı keşfetme sürecinde at, adeta insanoğluna kanat olmuştur. Aynı zamanda at, askerî ve siyasî bakımlardan da insanlığa çeşitli katkılar sunmuş, savaşlar ve fetihler at sırtında yapılmış, kağanlıklar bu sayede imparatorluğa dönüşebilmiştir.

Türkiye'de modern toplum yaşamı içinde eski işlevlerini kaybeden, sadece yarışlar ve çeşitli spor oyunlarında kullanılmak amacıyla yetiştirilen atlar, Kazakistan'da günümüzde de çok önemli bir yere ve öneme sahiptir. Bozkır kültürünün merkezlerinden olan Kazakistan coğrafyasında at, atıcılık ve at kültürü konularının hemen her dönemde güncelliğini korumayı başardığı söylenebilir. Binme fonksiyonu dışında at; *kımız* (süt), *kazı* (et) gibi besin mamulleriyle sofraları süsleyen, Kazak toplumunun temel gıda kaynakları arasındadır. Bu nedenle Kazakistan'da at yetiştiriciliği ve kımız üretimi son derece önem arz etmektedir. Kazak Türklerinde at yetiştiriciliği ve atıcılıkla ilgili ilk çalışmaların 19. yüzyılın sonlarında başladığı gözlemlenmektedir. Konuyla ilgili ilk çalışma, 1868 yılında *Voennyi Sbornik* dergisinin 3-4. sayısında yayımlanan "O zapryajke verhovih loşadey v orudiya i povozki"¹ başlıklı makaledir. Makale, General Leytenant Kovalevskiy imzasını taşımaktadır. Kazak atıcılığını konu edinen ilk kitabın ise Vladimir Pavloviç Kolosovskiy tarafından 1910 yılında Taşkent'te yayımlanan *Loşadi Turkestana*² başlıklı eser olduğu söylenebilir. Çalışmanın 64-84. sayfaları arası Kazaklarda atıcılık konusuyla ilgilidir (Kolosovskiy 1910: 64-84).

Radloff'un Kazak atıcılığıyla ilgili ilk araştırmalardan sayılabilecek çalışması da "Qazaqtardıñ Maldarı" başlığıyla 1989 yılında Kazakistan'da *Jalın* dergisinde (No:4, 63-69) tekrar yayımlanmıştır. Son zamanlarda Kazakistan'da yapılan Kazak atıcılığı ve at terminolojisiyle ilgili çalışmalar arasında ise Aytbayeva (2007), Toqtabay (2010) ve Qayratulı (2019) gibi araştırmacıların çalışmaları güncel bilgiler içermeleri yönüyle dikkati çekmektedir. Türkiye'de ise Kazak Türklerinde at ve atıcılık konularını ele alan iki lisansüstü tez hazırlanmıştır: Bunlardan ilki Ali Abbas Çınar tarafından 1996 yılında savunulan doktora tezidir (Çınar, 1996). Bu çalışma, 2001'de Kenan Koç tarafından Kazakçaya aktarılarak Kazakistan'da kitap olarak yayımlanmıştır. Diğer lisansüstü çalışma ise Hava Durmuş tarafından 2011 yılında hazırlanan yüksek lisans tezidir (Durmuş, 2011). Atıcılıkla ilgili 19 adet Kazakça metnin Türkiye Türkçesine aktarıldığı bu araştırmada 1104 atıcılık terimine yer verilmiştir.

¹ Makaleye http://ejournal6.com/journals_n/1575897100.pdf adresinden ulaşılabilir. (Erişim Tarihi: 20.02.2020).

² Bu kitap, 2013 yılında Moskova'da yeniden tıpkıbasım hâlinde neşredilmiştir.

Bu makalede Kazak Türklerinde atçılık, at kültürü ve at yetiştiriciliği gibi konularda çalışma yapacak araştırmacılara kılavuzluk etmek amacıyla Kazakistan'da yapılmış konuyla ilgili çalışmaların bir bibliyografyası verilmeye çalışılacaktır. Bibliyografya, yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bibliyografyanın oluşturulmasında Almatı şehrinde bulunan Kazakistan Millî Kütüphanesi veri tabanından büyük ölçüde faydalanılmıştır. Araştırma evreni Kazakistan coğrafyasıyla sınırlandırılan bibliyografyada dili Kazakça olan çalışmaların yanı sıra Rusça çalışmalara da yer verilmiştir. Bibliyografyada özellikle at terminolojisiyle ilgili çalışmalar ağırlıklı olarak yer almaktadır.

Kazakistan'da Yapılmış 'At Kültürü' ve 'Atçılık Terminolojisi' Çalışmalarının Bibliyografyası

A. Kazakça Yayınlar

- ÄBDİRÄSİLOVA, B. (2006). "At äbzelderin jasaw öneriniñ qır-sırı". *Öner Älemi*. V-VI/11: 24-25.
- ÄBDİSATTARULI, R. (2005). "At äbzelderi". *Azamat*. III/3: 10.
- ÄBİŞULI, S. (2013). *Tulpardıñ tuyağı men örilgen tarix. Aday jılqısı jaqında*. Almatı: Inform A baspası.
- ÄKİMBEKOV, B. (1984). *Etti-sütti jılqı şaruwaşılıǵı*. Almatı.
- ÄLJANOV, O. (1895). "Mal dertiniñ waqıtında Qazaqtardıñ nanǵıstıǵı". *DWG*. No: 48.
- ALDABERGENOV, T. (1939). *Meniñ tabın jolimen jılqı ösirüwdegi täjiriybem*. Alma-ata: Qazaq memleket baspası.
- ALTINBAYEV, Q. (1966). "Tulpar tuwralı anız". *QÄ*. No: 4.
- AMANGELDİ, A. (2002a). "Jılqı malına baylanıstı ölsem atauwları". *Tiltanım*. 3: 111-112.
- AMANGELDİ, A. A. (2002b). "At leksemasına baylanıstı turaqtı söz tirkesteri". *Sovremennıye problemy filologiyi sbornik nauçnih trudov*. Öskemen: ŞQMU baspası: 12-18.
- AMANGELDİ, A. A. (2002c). "Abaydıñ 'Attıñ sını' öleñindegi jılqı malına baylanıstı söz oramdarı". *Abay şıǵarmaşılıǵınıñ älewmettik-filosofiyalıq, ujdandıq jäne sayası äleweti men qazirgi zaman attı respublikalıq ǵılımiy-teoriyalıq konferentsiyanıñ materialdarı*. Öskemen: 160-164.
- AMANGELDİ, A. A. (2002d). "Jılqı malına baylanıstı sözder men söz tirkesteriniñ taqırıptıq toptarı". *Tiltanım*. 4: 108-115.
- AMANGELDİ, A. A. - A. Ş. JILQIBAYEVA (2003). "Jılqı malına baylanıstı maqal-mätelderdiñ semantika-grammatikalıq qurılısı". *Qazaqstandaǵı memlekettik tildıñ bügingi axuwalı men damuw bolaşaǵı attı xalıqaralıq ǵılımiy-praktikalıq konferentsiyanıñ materialdarı*. Öskemen: 95-99.
- AMANGELDİ, A. A. (2004a). "Analitikalıq täsil arqlı jasalǵan jılqı malına baylanıstı sözder". *İzdenis*. 4: 101-104.
- AMANGELDİ, A. A. (2004b). "Jılqı malına baylanıstı sintetikalıq täsil arqlı jasalǵan sözder". *S. Amanjolov oquwları attı xalıqaralıq ǵılımiy-praktikalıq konferentsiya materialdarı*. Öskemen: 26-29.

- AMANGELDİ, A. A. (2005a). "Jılqı malına baylanıstı frazalıq edinitsalardıñ jasaluw joldarı". *İzenis*. III/2: 90-96.
- AMANGELDİ, A. A. (2005b). "Jılqı malına baylanıstı payda bolğan ırım-tıyımdardıñ etnolingvistikalıq sıypatı". *S. Amanjолоv оquwları attı xalıqaralıq ǵılımiy-praktikalıq konferentsiyanıñ materialdarı*. Öskemen: 174-179.
- AMANGELDİ, A. A. (2005c). "Jılqınıñ dene müşeleriniñ atawları, sını jäne báyge attıñ babı". *Ult Taǵılımı*. 1: 214-218.
- AMANGELDİ, A. A. (2006a). "Jılqı malına baylanıstı leksika-semantikalıq tásil arqılı jasalğan sózder". *Qazaq memlekettik ulttıq universitetiniñ Filologiya xabarshısı*. II/92: 17-19.
- AMANGELDİ, A. A. (2006b). "Jılqı malına baylanıstı tildik edinitsalardı 'ǵalamnıñ tildik beynesı' teoriiyası turǵısınan zerttew". *Orta Aziya jáne Qazaqstan: Türki örkeniyetiniñ bastawı attı xalıqaralıq ǵılımiy-praktikalıq konferentsiyanıñ materialdarı*. Taraz: 131-134.
- AMANGELDİ, A. A. (2006c). "Jılqı malınıñ túsine baylanıstı jalañ atawlar tabıǵatı". *Memlekettik tildiñ axuwalı, problemaları jáne onı sheşuw joldarı attı xalıqaralıq ǵılımiy-praktikalıq konferentsiyanıñ materialdarı*. Öskemen: 228-238.
- AMANGELDİ, A. A. (2007a). "İ. Esenberlinniñ 'Köşpendiler' romanındaǵı jılqıǵa qatıstı kásibi leksika". *QR UǵA Xabarları Filologiya seriyası*. 6: 72-76.
- AMANGELDİ, A. A. (2007b). "İ. Esenberlinniñ şıǵarmalarındaǵı jılqınıñ tür-túsine qatıstı leksika ('Köşpendiler' tarixı trilogiyası boyınsha)". *Ult Taǵılımı*. 4: 324-329.
- AMANGELDİ, A. A. (2008a). *İ. Esenberlinniñ 'Köşpendiler' romanındaǵı jılqı atawlarınıñ etnolingvistikalıq máni*. Almatı: S. Amanjолоv atındaǵı Shıǵıs Qazaqstan memlekettik universiteti. (Filologiya ǵılımdarınıñ kandidatu ǵılımiy дәrejesin aluw üshin dayındalǵan dissertatsiyanıñ avtoreferatı).
- AMANGELDİ, A. A. (2008b). "İ. Esenberlinniñ 'Köşpendiler' romanındaǵı jılqıǵa qatıstı teñewlerdiñ leksika-semantikalıq toptarı". *QR UǵA Xabarları Filologiya seriyası*. 1: 45-48.
- AMANQULOV, M. (2012). "Qamshınıñ qasıyeti". *Mektep*. X/111: 92-93.
- ARĞINBAYEV, X. (1963). *Mal awruwların emdewdegi Qazaqtıñ xalıqtıq tájiriyesini tuwralı*. Almatı.
- ARĞINBAYEV, X. (1969a). "Qazaqtıñ er-turman jabdıqtarı". *Kazaxstan v XV-XVIII vekax (Voprosı sotsialno-političeskoy istorii)*. Alma-ata: Akademiya nauk kazaxskoy SSR: 171-202.
- ARĞINBAYEV, X. (1969b). *Qazaqtıñ mal sharuwaşılıǵı jayında etnografiyalıq oçerk*. Almatı: Qazaq SSR'niñ ǵılım baspası.
- ARĞINBAYEV, X. (1990). "Ata-babamız maldı da emdey bilgen". *Zerde*. No: 3.
- ARĞINBAYEV, X. (2013). "Qazaq xalqınıñ qolöneri". *Klassikalıq zerttewler Tom 22*. Almatı: Ädebiyet älemi: 178-280.
- ARINOV, T. - Ş. DÄWLETQULOVA (1986). "At jalın tartıp mingenşe". *Qazaqstan äyelderi*. 2: 23-24.

- ARINOV, T. (1970). "Bäygege baylanıstı birer söz". *İzvestiya AN KazSSR seriya obşestvennaya*. 5: 56-60.
- ASANBAYEV, T. Ş. - J. J. VAXİTOV (2014). *Jılqı şaruwaşılıǵı qımız jäne etin öndirüw texnologiyası*. Pavlodar: Kerekü baspası.
- ASQANBAYEV, A. (1987). *Jılqı asıldandırıw*. Alma-Ata.
- At äbzelderi (1994). *Ana Tili*. 2 jeltoqsan 1994. No: 48.
- AWPBAYEV, J. (1987). *Er qanatı*. Almatı: Qaynar baspası.
- AYDAWBAYULI, Q. (1996). *At pen bap*. Ölgıy.
- AYTBAYEVA, N. - R. AYTBAJEVA (2010). "Er-turman, at äbzel atawları". *Ult Taǵılımı*. 2: 231-234.
- AYTBAYEVA, N. K. (2007). *Qazaq tilindegi jılqıǵa qatıstı atawlardıñ leksika-semantikalıq jäne düniyetanımdıq sıypatı*. Almatı: Abılayxan atındaǵı Qazaq xalıqaralıq qatınastar jäne älem tilderi universiteti. (Filologiya ǵılımdarınıñ kandidatu ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).
- ÄZİJEVA, A. (2014). "Er-turman äbzelderi". *Dästür*. IV/35: 50-53.
- BABALIQOV, J. (1985). "Er toqım". *Jalın*. No: 1.
- BABALIQOV, J. (1986). *Mal awruwlarınıñ Qazaqşa atawları*. Almatı: Qaynar baspası.
- BABALIQULI, J. (1987). "Er-toqım". *Er qanatı*. Almatı: Qaynar baspası: 259-278.
- BABALIQULI, J. (1991). "Qamşıǵer". *Aray jurnalı*. No: 2.
- BABALIQULI, J. (2005.06.25). "Jılqınıñ tüsi, biz munı bilemiz be?". *Egemen Qazaqstan*.
- BAYTELİJEVA, J. D. (2005a). "Jılqı atawlarına baylanıstı xalıqtıq ölşemderdiñ etnolingvistikalıq tabıǵatı". *Türki xalıqtarı ädebiyeti tarixınıñ özehti мәseleleri: ötkeni, бүгini және erteñi. Xalıqaralıq ǵılımi-teoriyalıq konferentsiya materialdarı*. Taraz: M.X. Dulati atındaǵı Taraz memlekettik universiteti: 229-230.
- BAYTELİJEVA, J. D. (2005b). "Jılqı malı atawlarınıñ frazeologizmderde berilüwi". *Jas Ǵalım attı Respublikalıq ǵılımiy-praktikalıq konferentsiya materialdarı*. Taraz: Taraz memlekettik pedagogikalıq institutı: 83-86.
- BAYTELİJEVA, J. D. (2006a). "Jılqı malına qatıstı birer maqal-mätelderdiñ etnolingvistikalıq sıypatı tuwralı". *QazUU Xabarşısı*. IV/94: 153-156.
- BAYTELİJEVA, J. D. (2006b). "Söz sırtına üñilsek (jılqı şaruwaşılıǵında qoldanılatın birer atawlardıñ etimologiyası jayında)". *QazUU Xabarşısı*. VI/96: 89-91.
- BAYTELİJEVA, J. D. (2006c). "Qazaq xalqınıñ salt-dästüri, nanım-senimi negizinde qalıptasqan jılqı atawlarına baylanıstı frazeologizmdere". *Tiltanıw*. 4: 83-87.
- BAYTELİJEVA, J. D. (2007a). "Jılqı malınıñ sın men babına qatıstı atawlardıñ semantikalıq erekselikteri". *Ö. Aytbayulı jäne til biliminiñ мәseleleri. Xalıqaralıq ǵılımiy-teoriyalıq konferentsiya materialdarı*. Almatı: A. Baytursinov atındaǵı til bilimi institutı: 218-221.
- BAYTELİJEVA, J. D. (2007b). "Jılqı tür-tüsine qatıstı atawlardıñ maǵınalıq, tulǵalıq toptarı". *İzdenüwşi*. II/04: 11-17.

- BAYTELİYEVA, J. D. (2007c). *Qazaq tilindegi jılqı malına qatıstı frazeologiyalıq tirkesterdiñ etnomädeniy wäjdemesi*. Almatı: Q.A. Yassawi atındaǵı xalıqaralıq Qazaq-Türük universiteti. (Filologiya ǵılmдарınıñ kandidatu ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).
- BEGİMBETOVA, G. (2004). *Jılqı jäne tüye şaruwaşılıǵı*. Almatı: Qaynar baspası.
- BEGİMBETOVA, G. S. - A. M. JÜNİSOV (2006). *Jılqı şaruwaşılıǵı: Oquw quralı*. Almatı.
- BESETAYEV, B. B. (2019). Şıǵıs Qazaqstanınıñ erte köşpeliler дәwiriniñ at äbzelderi. *Jaña materialdar jäne arheologiyalıq zerttew ädistemesi attı taqırıpta S.M. Aqınjanovtıñ tuwǵanına 80 jıl toluwına oray Arheologiya: Ötkeni, бүgini, bolaşaǵı birinşi xalıqaralıq jas ǵalmdardıñ ǵılımiy-ädistemelik konferentsiya materialdarı*. Almatı: Qazaq universiteti: 55-61.
- BEYSEN, T. (2012). "Qamşı-Qasiyetti äri qasterli qazına". *Qazaqstan Tarixı: Ädistemelik jurnal*. XII/122: 64-70.
- BEYSENOVA, M. S. (1997). *M. Qaşqaridiñ 'Diwanu luǵat-it türk' degen eñbegindegi tört tülük mal atawları*. Şımkent: M.O. Äwezov atındaǵı oñtüstik Qazaqstan universiteti (Filologiya ǵılmдарınıñ kandidatu ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).
- BOZIMOV, K. (1995). *Jılqı jäne tüye şaruwaşılıǵı*. Almatı: Qaynar baspası.
- BÜRKİTBAYEV, Ä. (1986). *Sporttıq ulttıq oyın türleri jäne onıñ tärbiyelik мәni*. Alma-Ata.
- DÄDEBAYEV, J. (1994). *Tulpardıñ sını men babı*. Almatı: Bastaw baspa üyi.
- DÜYSEMBAYEV, K. İ. (1972). *Jılqı tuqımın asıldandırıw*. Almatı: Qaynar baspası.
- DÜYSEMBAYEV, K. İ. (1983). *Jılqı ösirüwşiniñ anıqtamalıǵı*. Almatı: Qaynar baspası.
- DÜYSEMBAYEV, K. İ. t. b. (1995). *Jılqı şaruwaşılıǵı*. Almatı: Azmi baspası.
- DÜYSEMBAYEV, K. İ. t. b. (2014). *Tabındı jılqı şaruwaşılıǵındaǵı surıptaw, kütıp-baǵuw jäne aızıqtandırıw jumıstarın uyımdastırıw boyınşa usınıstar*. Şımkent.
- ERİMBETOV, M. (1995). *Kökparşılar: derekti xikayat*. Almatı: Balawsa baspası.
- ERMEKOV, Ä. (1962). "Qazaqtıñ malşılıq leksikası jöninde". *Qazaqstan mektebi*. No: 2.
- HURLANULI, A. D. (2014.03.12). "Tulparterapiya". *Egemen Qazaqstan*: 4.
- İBRAGİMOV, M. (1890). "Delbe bolgan atqa em". *DWG*. No: 51.
- İLİYASULI, Q. (2007). "Tulpardıñ tegi tüsinde emes, tuwmısında". *Jaz Qazaq*. No: 19.
- İSXAN, Q. J. (2007). *Qulındardıñ tuwıluw merzimine baylanıstı minis jılqı tuqımdarınıñ usqırılıq sapası*. Almatı: Mal Şaruwaşılıǵı jäne veterinariya ǵılımiy öndiristik ortalıǵı. (Awıl Şaruwaşılıǵı ǵılmдарınıñ kandidatu ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).
- İSXAN, Q. J. (2009). *Jılqı şaruwaşılıǵı: Oquw quralı*. Almatı: AgroUniversitet baspa ortalıǵı.
- İZMAİLOV, T. O. (1987). *Mal fiziologiyası*. Almatı: Qaynar baspası.
- JÄLELULI, İ. Q. (2009). *Jılqı şaruwaşılıǵı: Oquw quralı*. Almatı: AgroUniversitet baspa ortalıǵı.
- JANÄBİLEV, Ş. (1982). *Qazaqşa mal atawları*. Almatı: Qaynar baspası.

- JAROKOV, T. (1963). *Jılgısı*. Almatı: Jazuwşı baspası.
- Jılgı jäne tüye awruwları* (1978). Almatı: Qaynar baspası.
- Jılgı malında bolatın türli awruwları emdew (1883). *DWG*. No: 13-14.
- KÄMÄLAŞULI, B. (2006). *Qazaqtıñ дәstürli qusbegiligi jäne atbegiligi*. Almatı: Öner baspası.
- KÄMELXANULI, M. (2004). "Tülik atawları". *R. Sızdıqova jäne Qazaq til biliminiñ мәseleleri* (Konferentsiya Jiynağı). Almatı.
- KEÑES, R. - S. TÜGEL (2007). *Qazanat*. Almatı: Taymas baspası.
- KERİMBAYEV, D. (1968). *Qazaqstannıñ jılgı şaruwşılığı*. Almatı: Qaynar baspası.
- KERİMBAYEV, D. - K. DÜYSEMBAYEV (1974). *Qazaqstannıñ jılgı şaruwşılığı*. Almatı.
- KERİMBAYEV, D. - K. DÜYSEMBAYEV (1950). *Jılgı ösirüw: Oquw quralı*. Almatı.
- KÖPIŞ, Ä. - R. SATAY (2001). *Atqa min qazaq!*. Almatı: Öner baspası.
- MAMBETJANOV, B. - S. ERJANOV (1940). *Kolxozdagı jılgı ösirüw jumısınıñ mastreleri*. Alma-ata: Qazaq memleket baspası.
- MİSAREV, A. V. (1940). *Oyan kolxozının tovarlı jılgı ferması*. Alma-ata: Qazaq memleket baspası.
- MOLDAĞULOV, M. (1993). *Maldıñ juqpalı emes işki awruwları*. Almatı.
- NAQISBEKOV, O. M. (1973). "Qaşqaridıñ 'Divani luğatit-türk' attı eñbegindegi tört tülik mal atawları". *Qazaq tilindegi jergilikti erekselikter*. Almatı: Ğılım baspası.
- NASIROV, Ş. (2010). "Er-turman jabdıqtarın öndew, äşekeylew täsilderine baylanıstı atawlar". *Qazaqstan respublikası ulttıq ğılım akademiyasınıñ xabarları, Til әdebiyet seriyası*. III/181: 10-13.
- NECİPBAYEV, T. (1980). *Qazaqstan jılgı şaruwşılığı*. Almatı.
- NECİNBAYEV, T. (1985). *Tebindi jılki şaruwşılığı*. Almatı: Qaynar baspası.
- NURĞALİULI, N. - E. EJENBEKULI (1994.09.01). "Er". *Ana Tili*. XXXV/231: 5.
- NURĞALİLİ, N. - E. EJENBEKULI (1994.10.06). "Jügen". *Ana Tili*. XL/236: 5.
- ORMIZOV, F. (1993). "Atbegi". *Juldız*. No: 4.
- OŞANOV, O. J. - M. SEYTQALİYEV (2008). "Qazaq xalqınıñ at äbzelderindegi köne sarqınşaqtar (Arheologiyalıq oljalarmen salıstıruw)". *İzvesttiya nan rk seriya obşestvennih nauk*. 1: 258-259.
- OTARBAYEV, A. (1983). *Jılgı ösirüwdiñ anıqtamalığı*. Almatı.
- OZĞANBAY, Ö. - B. BEGENİŞ (2015). *Aday arğımaqtarı*. Almatı.
- ÖMİRZAQOV, T. (1988). "Mal tügine baylanıstı qalıptasqan etnografizmden". *Qazaq tili tarixi leksikologiyasınıñ мәseleleri*. Almatı: Ğılım baspası: 154-180.
- PANZARBKOVA, R. Z. (1998). *Qazaq tilindegi janıwarlar töliniñ atawı*. Almatı. (Filologiya ğılımdarınıñ kandidatu ğılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalğan dissertatsiya),
- QALİASQARULI, M. (1994). *Qazaqtıñ jılgı şaruwşılıq şejiresi*. Kүйtiñ: Ile xalıq baspası.

- QASIMANOV, S. (1976). "Maxmud Qaşqari eñbekterindegi mal tuwralı maqal-mätelder". *Qazaqstan mektebi*. 5: 95-96.
- QASIMANOV, S. (1969). *Qazaq xalqınıñ qolöneri*. Almatı: Qazaqstan baspası.
- QAYRATULI, B. (2019). *Qazaqtıñ atbegilik öneri*. Nur-Sultan.
- QAYRATULI, B. (2020.01.10). "Jorganıñ babı, sını jäne türi". *Egemen Qazaqstan*: 10.
- QAYRATULI, B. (2020.01.30). "Qazaqtın jılqıtanuw öneri". *Egemen Qazaqstan*: 7.
- QAYTBAYEV, Q. (2006). "Ultıq at sportına qatıstı atawlar". *Tiltanım*. No: 3.
- QINAYATULI, B. (1997a). "Jawır tobındağı sırqat, kinarattardı emdewdiñ дәstürli, tiyimdi täsilderi". *Jarşı*. No: 6.
- QINAYATULI, B. (1997b). "Jılqı tüliginde jiwi kezdesetin awruw-jaraqattardı emdew". *Jarşı*. No: 12.
- QINAYATULI, B. (1998a). "Jılqı tüliginde jiwi kezdesetin awruw-jaraqattardı xalıqtıq täsilmen emdew". *Jarşı*. No: 4.
- QINAYATULI, B. (1998b). *Tisine qarap jasın bil. Ata saltıñdı ayala*. (Qurast.: N. Aqbayev). Almatı: Ana tili.
- QONDIBAY, S. (2004). Jılqı tuwralı mif. *Arǵı Qazaq mifologiyası (T. 4)*. Almatı: Dayk Press baspası: 25-87.
- QURALULI, A. (1997). *Qazaq дәstürli мәdeniyetiniñ entsiklopediyalıq sözdigi*. Almatı: Sözdik-slovar baspası.
- SERİKBAYULI, B. (1994.08.11). "Qamşı". *Ana Tili*: XXXII/229: 8.
- SIZDIKOV, A. (1976). *Jılqı ösirüwşige keñes*. Almatı.
- SIZDIKOV, A. (1983). *Jılqı ösirüwşiniñ anıqtamalıǵı*. Almatı.
- SÜTİŞEV, S. - O. MOLDAŞEV (1977). *Qazaqstannıñ jılqı şaruwşılıǵı qazirgi kezende*. Almatı.
- ŞAĞIRBAYEV, M. - S. SAPATAYEV (2018). "Er-toqım genezisine qatıstı keybir мәseleler (Tawlı Altay jäne Berel qorımdarınıñ materialdarı boyınşa)". *Äl-Farabi atındaǵı Qazaq ulttıq universiteti Xabarşı tarix seriyası*. I/88: 211-220.
- ŞALTIQOV, Ä. t. b. (2014). *Botay örkeniyetiniñ köne mekeni*. Astana.
- ŞINAR, A. (2001). *Qazaqtar men türiklerde jılqı ösirüw мәdeniyeti jäne onıñ röli* (Awd. Kenan Koç). Şimkent: Äliya baspası.
- ŞOKLARULI, D. (1993.04.09). "Qamşı-qanat". *Sport*.
- ŞOYBEKOV, R. (1993). *Qazaq zergerlik öneriniñ leksikası*. Almatı: Qazaqstan baspa üyi.
- TEREKBAYEVA, J. M. (2012). "At äbzelderi arheologiyalıq derekter negizinde. Ejelgi jäne ortaǵasırlıq Qazaqstandaǵı мәdenigenez üderisteri boyınşa materialdar men zerttewler". *Äl-Farabi atındaǵı Qazaq ulttıq universiteti arheologiya, etnologiya jäne muzeologiya kafedrasınıñ zerttewleri men dalalıq materialdarı*. Almatı: Qazaq universiteti: 153-158.
- TLEPİN, B. Q. (1997). *Mal şaruwşılıǵına qatıstı leksikanıñ etnolingvistikalıq sipatı*. Almatı. (Filologiya ǵılımdarınıñ kandidatı ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).

- TOQTABAYEV, A. (1987). "Qazaq jılcısı tuwralı". *Er qanatı*. Almatı: Qaynar baspası: 13-29.
- TOQTABAYEV, A. (1989). "Arğımaqtan tuwğan qazanat". *Tört tüliktiñ töresi kim*. Almatı: Qaynar baspası.
- TOQTABAYEV, A. (1991.11.12). "Jılcı tüsterin kim köp bileli". *Ulan*.
- TOQTABAYEV, A. (1992). *Qazaqtardıñ XIX ғasır men XX ғasır basındaǵı jılcı ǵaruwǵılıǵı*. Almatı.
- TOQTABAY, A. U. (1999a). "Jılcı xalıq meditsinasında". *Densawlıq*. 6-7: 15-16.
- TOQTABAY, A. U. (1999b). "Qazaq jılcısı". *Mañmañger jurnalı*. 2: 3-7.
- TOQTABAY, A. U. (2001a). "Än-küy arqawı jılcı". *Qazirgi kezdegi Qazaqstan öneri men мәdeniyetiniñ damuw baǵıtı*: 1-6.
- TOQTABAYEV, A. U. (2001b). "Qazaqtıñ mal patşası, jılcıǵa baylanıstı ädet-ǵurıptarı men nanım-senimderi". *Qazaqtıñ ädet-ǵurıptarı men salt-dästürleri: Ötkendegisi jäne bügin*. Almatı: Ǵılım baspası: 201-222.
- TOQTABAY, A.U. (2004a). "Jılcı men tuw". *Ortalıq muzey eñbekteri (T.1)*. Almatı: Ǵılım baspası: 194-200.
- TOQTABAY, A. (2004b). "Maxambet öleñderindegi jılcı obrazı". *QÄ. Maxambet älemi (T. 15)*. Almatı: Arıs.
- TOQTABAY, A. U. t. b. (2005). "Qazaqtıñ mal ǵaruwǵılıǵı baylanıstı nanım-senimderi". *Qazaq xalqınıñ дәstürleri men ädet-ǵurıptarı (T. 1)*. Almatı: Arıs baspa üyi: 73-94.
- TOQTABAY, A. U. (2008a). "Qıtay - Qazaq - Resey jılcı sawdası". *Qazaq Tarixi*. 1: 30-38.
- TOQTABAY, A. U. (2008b). "Qulan awlaw". *Qazaq Tarixi*. 3: 37-45.
- TOQTABAY, A. U. (2009a). "Türki örkeniyetindegi jılcınıñ roli". *Örkeniyetter dialogındaǵı Türki äleminiñ roli attı xalıqaralıq ǵılımiy simpozium materialdarı*. Almatı: 126-131.
- TOQTABAY, A. U. (2009b). "Er-turman (Qazaq er jabdıqtarınıñ atawları, türleri, aymaqtıq erekşelikteri, jasaluw texnologiyası мәseleleri)". *Otan Tarixi*. 2: 163-187.
- TOQTABAY, A. U. (2009c). "Jılcınıñ Jeti jarǵı ädettik quqıǵındaǵı ornı men röli". *Qazaqtıñ ata zañdarı (T.9)*. Almatı: Jeti Jarǵı baspası: 527-538.
- TOQTABAY, A. U. (2009d). "Qamşı jäne qamşıgerlik öner". *Aktualniye problemi ıystoriçeskoy nauki Kazaxstana Materialı mejd. nauç-praktič. konf. posvyaşennoy 80 letiyu akad. Asılbeke Malıyk-Aydara Xantemiyruı*. Almatı: 904-909.
- TOQTABAY, A. U. (2010a). *Qazaq jılcısınıñ tarixi*. Almatı: Almatıkitap baspası.
- TOQTABAY, A. U. (2010b). *Qazaq xalqınıñ дәstürli мәdeniyetindegi jılcı fenomeni*. Almatı: Ş.Ş. Väliyhanov atındaǵı tarix jäne etnologiyıya institutı. (Tarix ǵılımdarınıñ doktori ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiyanıñ avtoreferatı).
- TOQTABAY, A. U. (2010c). "Qıpşaq-mamlyukterdiñ 'jılcı teatri' jäne Qazaqtıñ beymälim at oyındarı". *Ulttıq sport pen oyındardıñ bügingisi men bolaşaǵı. Respublikalıq ǵılımiy-täjirebiylik konferentsiya materialdarı*. Almatı: 142-145.
- TOQTABAY, A. (2015). *Türki halıqtarınıñ jılcı мәdeniyeti*. Astana: Ǵılım baspası.

- TOQTABAY, A. - J. SEYİTQULOVA (2005). *Tört tülüktiñ qasıyeti*. Almatı: Ş.Ş. Väliyhanov atındağı tarix jäne etnologiya institutı.
- TOQTAĞUL, B. S. (2005). *Türki tilderindegi tört tülüktiñ jasına qatıstı atawlardıñ etnolingvisikalıq sıypatı*. Almatı: Q.A. Yassawi atındağı xalıqaralıq Qazaq-Türük universiteti. (Filologiya ǵılımdarınıñ kandidatı ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).
- TÖLEWBAYEV, Ä. T. (1984). "Qazaqtıñ mal şaruwaşılıǵına baylanıstı keybir köne senimler". *Vestnik AN Kaz SSR*: 2: 56-60.
- TURĞINBEKULI, S. (2006.07.20). "Jılkı körsem, jılaǵım kep tuwradı". *Jas Alaş*.
- TÜGEL, S. (2009). "Elimizde jılqı institutın aşuw qajet". *Astana aqşamı*. 43: 6-7.
- TÜGEL'BAYEVA, A. K. (2009). *Jılqı tuqımdarınıñ urıǵın saqtaw men suyıltuw ortaların jetildirüw*. Almatı: Qazaq mal şaruwaşılıǵı jäne jemşöp öndirisi ǵılımiy zerttew institutı. (Awıl Şaruwaşılıǵı ǵılımdarınıñ kandidatı ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).
- UŞUMUXAMETOV, A. (1913). "Qazaqtıñ mal emdewi". *Ayqap*: 20: 425-427.
- VÄLİYEV, N. (1985). "Qamşı sözi qaydan sıqqan?". *Qazaqstan äyelderi*. No: 7.
- XİNAYATULI, B. (1998). "Jılkı tüliginde kezdesetin awruw-sırqawlardı xalıqtıq täsilmen emdew". *Jarşı*. 4: 28-35.
- YESENBAYEV, M. (1999). "Aşıǵan keñ sabada altın qımız". *Mañmañger jurnalı*. 2: 19-206.

B. Rusça Yayınlar

- ABDYUŞEV, H. H. (1950). *Kovka loşadey*. Kuybışev.
- AMBROZ, A. K. (1973). "Stremena i sedla rannego srednevekov'ya kak hronologicheskiy pokazatel'". *SA*. 4: 81-98.
- ARGINBAYEV, H. A. (1959). "İstoriko-kul'turniye svyazi russkogo i kazahskogo narodov i ih vliyaniye na material'nuyu kul'turu kazahov v seredine XIX i načale XX vekov: po materialam Vostochnogo Kazahstana." *TIIE T. 6. Etnografiya*. Alma-Ata: Izd-vo AN KazSSR: 19-90.
- BABAJANOV, M. (1871). "Loşadi i ih ispitaniye po vnut. Kirg. Orde." *Jurnal konnozavodstva*. 5-7: 11-12.
- BARMİNTSEV, Yu. N. (1952a). "Kazahskaya loşad'". *Kniga o loşadi T. 1*. Moskva: Sel'hozgiz: 568-578.
- BARMİNTSEV, Yu. N. (1952b). "Kazahskaya loşad' tipa «cabe» i perspektivı yeye razvitiya". *Trudı in-ta jivotnovodstva (Kazahskiy filial VASHNIL)*. Alma-Ata: 226-242.
- BARMİNTSEV, Yu. N. (1958). *Evolutsiya konskih porod v Kazakhstane*. Alma-Ata: Kazgosizdat.
- BELYAYEV, A. İ. (1973). *Kazahskaya loşad' djabe*. Alma-Ata: Kaynar.
- BLAGOVEŞÇENSKIY, V. (1873). "Svedeniya o koliçestve loşadey i konskih yarmarok v Sergiopol'skom uyezde". *Jurnal konnozavodstva*. 9: 18-40.
- BOGDANOV, E. A. (1924). *Kak razvit' i ubereç' silu loşadi i vola*. Krasnaya pečat'.

- BOGDANOV, V. V. - V. A. ERMOLAYEV (2004). *Konskaya upryaj' - osnovniye elementi, trebovaniya i osobennosti*. Ulyanovsk: UGSHA.
- BURKİTBAYEV A. (1978). *Kazahskiye natsionalniye vidı konnogo sporta*. Alma-Ata: Mektep.
- BUTİRİNA, P. S. (1950). *Mıt loşadey i bor'ba s nim*.
- ÇAŞKİN, İ. N. (1939). "Adayevskaya loşad". *Konskiye resurı SSSR*. Moskva: Sel'hozgiz: 349-354.
- ÇERKASOV, V. A. (1940). *Gigiyena koji loşadi*. Voenizdat'.
- DAVIDOV, L. P. - İ. N. STEPANOV (1936). *Zimnyaya past'ba loşadey Trudı Vsesoyuznogo naučno-issledovatel'skogo instituta konevodstva*. Moskva.
- DENİSON, G. (1897). *Istoriya konnitsı*. SPB.
- DOBRİNİN, V. P. (1929). *Iskusstvennoye osemneniye loşadi*. Moskva: Novaya derevnya.
- DOBRJANSKİY, F. G. id. (1928). "Loşad' kočevogo naseleniya Semipalatinskoy gubernii". *Domaşniye jivot- niye Semipalatinskoy gubernii*. I: 22-183.
- EFREMOV, S. (1915). "Kirgizskaya loşad' na voyne". *Semireçye Verniy*. 5: 8-9.
- FEDOROVA, K. İ. (1980). "Nazvaniye masti loşadey v yakutskom yazıke". *Polyarnaya zvezda*. 3: 123-126.
- FEDOTOV, P. A. (1984). *Pod sedlom i upryaji*. Alma-Ata: Kaynar.
- FİRISOV, V. (1895). "Turkestan i turkestanskiye porodı loşadey. Opıt istoriko-tipologičeskogo issledovaniya". *Jurnal konnozavodstva*. 4: 1-100.
- GABBİN, N. (1899). "Proizvodstvo sedel (lenchikov)". *Sbornik materialov dlya statistiki Sırdar'inskoy oblasti. İzd. Sırdar'inskogo obl. stat. komiteta. TVII*. Taşkent: 1-54.
- GARDER, A. (1875). "Kirgizskiye loşadi i ih prigodnost' dlya kavalerii i artilerii". *Voyenniy sbornik*. 10: 324-374.
- GORBEK, G. (2006). *Psihologiya loşadi. Nrav, çuvstva, povedeniye*. Moskva: Akvarium.
- GRAF, Gutten-Çapskiy. (1891). "İstoriya loşadi". *Jurnal konnozavodstva*. 9: 54.
- HANTİNSKİY, İ. (1893). "Vedomost' o çislennosti loşadey v Nikolayevskom i İletskom uu". *Jurnal konnozavodstva*. 7: 21-78.
- HİTENKOV, G. G. (1953). *Kustanayskaya poroda loşadey*. Moskva: Sel'hozgiz.
- İMANGALİYEV, A. İ. (1969). *Adayevskaya loşad'*.
- JANPEİSOV, E. N. (1986). *Etnokul'turnaya leksika kazahskogo yazıka*. Alma-Ata: Nauka.
- KAŞKİNBAYEV, K. - Z. SAMASEV (2005). *Loşadi kočevnikov Kazahskogo Altaya*. Almatı.
- KAVRAYSKİY, A. M. (1923). *Kirgizskaya loşad'*. Moskva: Novaya Derevnya.
- KEDROV, V. K. (1953). *Osemneniye loşadi i korov s kontrolem ovulyatsiy*. Moskva: Sel'hozgiz.
- KERİMBAYEV, D. K. (1951a). *Konevodstvo v Kazahstane*. Alma-Ata: Kazgosizdat.
- KERİMBAYEV, D. K. (1951b). "Nekotoriye voprosı istorii i razvitiya konevodstva v Kazahstane". *Konevodstvo*. 5: 1-10.

- "Kniga konoval'nogo iskusstva" (1881). *Jurnal konnozavodstva*. 6: 66-80.
- KOLOGRİVOV, Yu. (1902). "O karabairskoy porode loşadey". *PViK*. No: 8-9.
- KOLOSOVSKIY, V. P. (1910). *Loşadi Turkestana*. Taşkent: Elektro-parovaya tipolitografiya O. A. Portseva.
- KOROBОВ, A. (1897). *Konevodstvo v Turkestanskoy kraye*. Moskva: Novaya Vremya.
- KOVALEVSKAYA, V. P. (1977). *Kon' i vsadnik: puti i sud'bi*. Moskva: Nauka.
- KUZ'MİN, N. İ. (1939). "Kazahskaya loşad'". *Konskiye resursy SSSR*. Moskva: Sel'hozgiz: 283-325.
- KUZ'MİNA, Ye. Ye. (1977a). Kon' v religii i iskusstve sakov i skifov. *Skifi i sarmaty*. Kiyev: Naukova dumka: 99-100.
- KUZ'MİNA, Ye. Ye. (1977b). "Rasprostraneniye konevodstva i kul'ta konya u iranoyaziçnih plemen Sredney Azii i drugih narodov Starogo sveta". *Srednyaya Aziya v drevnosti i Srednevekov'ye*. Moskva: Nauka: 28-52.
- KUZNETSOV, V. S. (2007). *Pohod za nebesnimi loşad'mi*. Moskva: Nauka.
- LİPETS, R. S. (1984). *Obrazy batıra i yego konya v tyurko-mongol'skom epose*. Moskva: Nauka.
- MAKAROVA, L. A. (2007). *Biometriya loşadey dvuh berel'skih kurganov*. Astana.
- MİŞAREV, A. V. (1952). "Adayevskaya loşad'". *Trudy instituta Kazahskogo filiala VACHNİL T. 2*. Alma-Ata: 207-225.
- MOTORİKO, M. G. (1981). *Kustanayskaya poroda loşadey*. Alma-Ata: Kaynar.
- NEÇAYEV, I. N. (1975). *Myasnoye konevodstvo (tabunnoye)*. Alma-Ata: Kaynar.
- NESTEROV, S. P. (1990). *Kon' v kul'tah tyurkoyaziçnih plemen Tsentral'noy Azii v epohu srednevekov'ya*. Novosibirsk: Nauka.
- PLEŞYEV, P. (1904). "Kirgizskoye stepnoye konevodstvo v Semipalatinskoy oblasti". *Jurnal konnozavodstva*. 1: 56-74.
- POLFEROV, Ya. Ya. (1898a). "Luçşiy porody kirgizskoy loşadi-argımak". *Jurnal konnozavodstva*. 12: 135-145.
- POLFEROV, Ya. Ya. (1898b). "Luçşiy narody kirgizskoy loşadi-karabayır". *Jurnal konnozavodstva*. 2: 126-135.
- POLFEROV, Ya. Ya. (1899). "Luçşiy porody kirgizskoy loşadi-aday". *Jurnal konnozavodstva*. 1: 15-22.
- POPOV, A. G. (1896). "Neskol'ko slov o kirgizskoy loşadi". *Veterinarniy sbornik Varşava*. 1: 206-209.
- POPOV, I. S. - V. P. DOBRİNİN (1937). *Kormleniye loşadi*. Moskva: Sel'hozgiz.
- POTAPOV, L. P. (1977). "Kon' v verovaniyah i epose Sayano-Altaya". *Fol'klor i etnografiya: svyazi fol'klora s drevnimi pred-stavleniyami i obryadami*. Leningrad: Nauka: 164-170.
- REYEZE, K. (1908). "Bolezn' loşadey, nazıvayemaya kirgizami "şekekurt", nablyudavşayasya v Kustanayskom uyezde Turgayskoy oblasti". *VOV*. 21: 864-866.

- TOKTABAY, A. (2004). *Kul't konya w kazahov*. Almatı.
- VİSOTSKİY, N. A. (1909). "Original'nıy sposob kovki loşadey". *AVN*. 8: 949-950.
- VİL'KİNS, A. (1875). "Zametki o loşad'yah Turkestana". *Jurnal konnozavodstva*. 3: 129-130.
- VİL'KİNS, A. İ. (1885). "K voprosu ob uluçşenii loşadey Turkestana". *Jurnal konnozavodstva*. 10: 1-15.
- VİTT, V. O. (1937). "Rol' turkemenskoy i arabaskoy loşadey v istorii konevodstva i konnozavodstva Zapadnoy Yevropy i Rossii s XVI po XIX vv.". *Konskiye porodi Sredney Azii*. Moskva: 33-51.
- VİTT, V. O. (1952). "Loşadi pazırıkских kurganov". *CA*. 16: 265-203.
- VOGAK, S. (1873). "Kirgizskaya loşad". *Voyenniy sbornik*. 9: 87-100.
- Voyenniy sbornik* (1868). No: 3-4.
- Voyenniy sbornik* (1873a). No: 6.
- Voyenniy sbornik* (1873b). No: 9.
- Voyenniy sbornik* (1875). No: 9.
- VYATKİN, K. V. (1968). "Kul't konya u mongol'skih narodov". *SE*. 6: 11-122.
- YUROV, K. P. (1991). *Infektsionniye bolezni loşadey*. Moskva.

Sonuç

Bütün Türk topluluklarında olduğu gibi Kazak toplumunda da at, son derece geniş ve önemli bir yere sahiptir. At ve atçılık kavramıyla ilgili yapılmış bilimsel çalışmaların niceliği, bu durumu gözler önüne sermektedir. Bu bibliyografya çalışmasında at kültürü ve atçılık terminolojisiyle ilgili, Kazakistan'da yapılan ve dili Kazakça olan 155 araştırmaya yer verilmiştir. Buna ek olarak konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılara yol göstermesi amacıyla dili Rusça olan 72 adet çalışma da bibliyografyaya dâhil edilmiştir. Bu araştırma, söz konusu alanla ilgili bütün çalışmaları sunmuş olduğu iddiasında değildir. At literatürüyle ilgili tespit edilemeyen, gözden kaçmış başka çalışmaların da bulunması gayet doğaldır. Bu araştırmanın temel gayesi Kazak atçılığı ve Kazakça at terminolojisi konularında araştırma yapacak olanlara yol göstermektir.

Kısaltmalar

- id.** : i drugie (ve diğerleri)
- Qurast.:** Qurastırğan (düzenleyen)
- T.** : tom (cilt)
- t.b.** : tağı basqaları (ve başkaları)

KAYNAKÇA

- ANTHONY, D. W. (2007). *The Horse, The Wheel and Language: How Bronze-Age Riders from the Eurasian Steppes Shaped the Modern World*. New Jersey: Princeton University Press.
- AYTBAYEVA, N. K. (2007). *Qazaq tilindegi jılgıǵa qatıstı atawlardıñ leksika-semantikalıq jäne dünüyetanımdıq sıypatı*, Almatı: Abılayxan atındaǵı Qazaq xalıqaralıq qatınastar jäne älem tilderi universiteti. (Filologiya ǵılımdarınıñ kandidatı ǵılımiy дәrejesin aluw üşin dayındalǵan dissertatsiya).
- ÇINAR, A. A. (1996). *Kazak ve Türkiye Türklerinde At Kültürü ve Atın Rolü*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora Tezi).
- DURMUŞ, H. (2011). *Kazak Türkçesinde At ile İlgili Söz Varlığı ve Metinler*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KOLOSOVSKIY, V. P. (1910). *Loşadi Turkestana*. Taşkent: Elektro-parovaya tipolitografiya O. A. Portseva.
- QAYRATULI, B. (2019). *Qazaqtıñ atbegilik öneri*. Nur-Sultan.
- TOQTABAY, A. U. (2010). *Qazaq jılgısınıñ tarixi*. Almatı: Almatıkitap baspası.